

Umsögn Landssamtakanna Proskahjálpar um frumvarp til laga um jafna meðferð á vinnumarkaði. (Þingskjal 568 – 435. mál).

10. maí 2017

Íslenska ríkið skrifaði undir samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks árið 2007 og fullgilti hann 9 árum síðar, þ.e. haustið 2016 og skuldbatt sig þar með til að fara að ákvæðum samningsins og framfylgja þeim í lögum reglum og framkvæmd á öllum þeim sviðum sem hann nær til.¹

Í 27. gr. samningsins sem ber yfirskriftina *Vinna og starf*, er kveðið á um margvíslegar aðgerðir og ráðstafanir sem ríkjum er skylt að grípa til í því skyni að verja fatlað fólk fyrir mismunun og tryggja því raunverulegan aðgang að vinnumarkaði til jafns við aðra. Aðgangur að vinnumarkaði er augljóslega afar mikilvægur til að fatlað fólk eigi kost á að lifa sjálfstæðu lífi og án aðgreiningar í samfélaginu, eins og er meginmarkmið samningsins, sem og augljós forsenda þess að það fái notið margvíslegra annarra mannréttinda sem samningurinn kveður á um og ríki eru skuldbundin til að tryggja því. Þar má nefna réttinn til viðunandi líf skjara, heimilis, einkalífs, fjölskyldulífs, heilbrigðisþjónustu, þátttöku í menningarlífi, tómstunda-, frístunda- og íþróttastarfi o.fl.

27. gr. samningsins hljóðar svo:

1. Aðildarríkin viðurkenna rétt fatlaðs fólks, til jafns við aðra, til vinnu; í því felst réttur til að fá ráðrúm til að afla sér lífsviðurværis með vinnu að eigin vali eða vinnu sem er þegin á frjálstan hátt á vinnumarkaði og í vinnuumhverfi sem fötluðu fólki stendur opið, er án aðgreiningar og er því aðgengilegt. Aðildarríkin skulu tryggja og stuðla að því að rétturinn til vinnu verði að veruleika, meðal annars fyrir þá sem verða fatlaðir meðan þeir gegna starfi, með því að gera viðeigandi ráðstafanir, til að mynda með lagasetningu, til þess meðal annars:

a) að leggja bann við mismunun vegna fötlunar að því er varðar öll mál sem tengjast störfum af hvaða tagi sem er, meðal annars nýliðunar-, ráðningar- og starfsskilyrði, starfsöryggi, starfsframa og öryggi og hollustuhætti á vinnustað,

b) að vernda rétt fatlaðs fólks, til jafns við rétt annarra, til sanngjarnra og hagstæðra vinnuskilyrða, meðal annars jafnra tækifæra og launajafnréttis, öryggis og hollustu á vinnustað, þar með talið vernd gegn áreitni, og til þess að fá úrlausn kvörtunarmála,

c) að tryggja að fatlað fólk geti nýtt réttindi sín sem meðlimir stéttarfélaganna til jafns við aðra,

¹ file:///C:/Users/Lenovo/Desktop/Samningur%20Sp.pdf

d) að gera fötluðu fólki kleift að hafa með virkum hætti aðgang að tækni- og starfsráðgjöf, atvinnumiðlun og endurmenntun,

e) að skapa atvinnutækifæri fyrir fatlað fólk og stuðla að starfsframa þess á vinnumarkaði, ásamt því að auka aðstoð við að finna starf, fá það, halda því og fara aftur inn á vinnumarkað,

f) að auka við tækifæri til að starfa sjálfstætt, stunda frumkvöðlastarfsemi, þróa samvinnufélög og stofna eigin fyrirtæki,

g) að ráða fatlað fólk til starfa innan opinbera geirans,

h) að stuðla að því að fatlað fólk verði ráðið til starfa innan einkageirans með því að marka stefnu við hæfi og gera viðeigandi ráðstafanir sem kunna að felast í áætlunum um sértækar aðgerðir, hvatningu og öðrum aðgerðum,

i) að tryggja að viðeigandi aðlögun sé veitt fötluðu fólki á vinnustað,

j) að stuðla að því að fatlað fólk geti aflað sér starfsreynslu á almennum vinnumarkaði,

k) að stuðla að starfstengdri og faglegri endurhæfingu fatlaðs fólks, að því að það haldi störfum sínum og að framgangi áætlana um að það geti snúið aftur til starfa.

2. Aðildarríkin skulu tryggja að fötluðu fólki sé ekki haldið í þrældómi eða ánauð og að því sé veitt vernd, til jafns við aðra, gegn þvingunar- eða nauðungarvinnu.

Þá vill Þroskahjálpi í þessu sambandi sérstaklega minna á að í stefnuyfirlýsingu ríkisstjórnarinnar frá 10. janúar sl. segir:

Ríkisstjórnin mun styðja dyggilega við innleiðingu á samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks.

Landssamtökin Þroskahjálpi fagna því að frumvarp um jafna meðferð á vinnumarkaði sem bannar mismunun fólks eftir „kynþætti, þjóðernisuppruna, trú, lífsskoðun, fötlun, skertri starfsgetu, aldri, kynhneigð eða kynvitund“ hafi verið lagt fram. Hér er um mikilsverð mannréttindi að ræða.

Samtökin vekja þó athygli Alþingis, félags- og jafnréttismálaráðherra og annarra hlutaðeigandi stórvalda á því að hvað varðar fatlað fólk og aðgang þess að vinnumarkaði og tækifærum til starfa er þetta frumvarp engan veginn nægilegt til að mæta þeim mikla og alvarlega skorti sem hefur verið og er á atvinnutækifærum fyrir fatlað fólk í íslensku samfélagi. Til að vega upp þá miklu, langvinnu og kerfisbundnu mismunun sem fatlað fólk hefur búið við og býr við á vinnumarkaði verða stjórnvöld að grípa til margra, margvíslegra og markvissra aðgerða eins og þau hafa skuldbundið sig til að gera með fullgildingunni samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Markvissar aðgerðir að þessu leyti eru einnig algjör forsenda þess að fyrirætlanir um starfgetumat geti komið að nokkru gagni fyrir fatlað fólk.

Þá er óhjákvæmilegt að alvarlegar spurningar vakni varðandi eftirlit með framkvæmd laganna verði frumvarpið samþykkt óbreytt hvað þau ákvæði varðar. Þar er gert ráð fyrir að Jafnréttisstofu verði falið það eftirlit en ekki verður séð að þær skyldur, heimildir og úrræði

sem stofnunin á að hafa til þess sé í nokkru samræmi við þau mikilsverðu mannréttindi sem í húfi eru.

Þá getur ekki hjá því farið að það veki verulega athygli að í frumvarpinu er ekki minnst á stofnun sjálfstæðrar mannréttindastofnunar sem uppfyllir skilyrði og kröfur sem gerðar eru samkvæmt svonefndum Parísarreglum. Slíkar óháðar stofnanir eru afar mikilvægar til að hafa eftirlit með að stjórnvöld, viðurkenni, verndi og framfylgi mannréttindum í samræmi við lög og fjölbjóðlega mannréttinasamninga sem þau hafa undirgengist og hafa erlendir eftirlitsaðilar margoft bent á að slíka stofnun þurfi að setja upp hér á landi. Íslensk stjórnvöld hafa nú viðurkennt að samkvæmt samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks sem þau fullgiltu fyrir hönd íslenska ríkisins sl. haust sé þeim skylt að stofna þannig sjálfstæða mannréttindastofnun hér á landi, sbr. m.a. þingsályktunartillögu um fullgildingu samnings SP um réttindi fatlaðs fólks og frumvarp að lögum um sjálfstæða mannréttindastofnun sem stjórnvöld lögðu fram á síðasta þingi.

Þá vill Þroskahjálp að lokum minna hlutaðeigandi stjórnvöld á samráðsskyldu þeirra samkvæmt 4. gr. samnings SP um réttindi fatlaðs fólks, sem ber yfirskriftina *Almennar skuldbindingar* en þar segir:

Þegar aðildarríkin undirbúa löggjöf sína og stefnu við að innleiða samning þennan og vinna að því að taka ákvarðanir um stöðu fatlaðs fólks skulu þau hafa náð samráð við fatlað fólk og tryggja virka þátttöku þess, þar með talið fatlaðra barna, með milligöngu samtaka sem koma fram fyrir þess hönd.

Landssamtökin þroskahjálpar skora því á stjórnvöld að tryggja að íslensk lög, reglur, stjórnsýsla, þjónusta og framkvæmd séu og verði í fullu samræmi við skyldur þeirra samkvæmt samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks hvað varðar aðgang að vinnumarkaði og tækifæri til virkrar þátttöku þar. Samtökin lýsa jafnframt yfir áhuga og vilja til að taka þátt í samráði við stjórnvöld um það.

Virðingarfyllst,

f.h. Landssamtakanna Þroskahjálpar

Bryndís Snæbjörnsdóttir, formaður

Árni Múli Jónasson, framkvæmdastjóri